

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ
LINGUISTIC STUDIES

МІЖНАРОДНИЙ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано в 1994 р.

Випуск 40
Том 1

Вінниця ДонНУ імені Василя Стуса 2020

Редакційна рада: Лариса Азарова, доктор філологічних наук, професор (м. Вінниця, Україна); Флорій Бацевич, доктор філологічних наук, професор (м. Львів, Україна); Алеш Бранднер, доктор філологічних наук, професор (м. Брно, Чеська Республіка); Катерина Городенська, доктор філологічних наук, професор (м. Київ, Україна); Наталія Іваницька, доктор філологічних наук, професор (м. Вінниця, Україна); Олена Карпенко, доктор філологічних наук, професор (м. Одеса, Україна); Марія Конюшкевич, доктор філологічних наук, професор (м. Гродно, Республіка Білорусь); Ірина Кочан, доктор філологічних наук, професор (м. Львів, Україна); Анатолій Мойсієнко, доктор філологічних наук, професор (м. Київ, Україна); Лариса Пісарек, доктор габілітований, професор (м. Вроцлав, Республіка Польща); Людмила Попович, доктор габілітований, професор (м. Белград, Республіка Сербія); Анатолій Приходько, доктор філологічних наук, професор (м. Запоріжжя, Україна); Ігор Проценко, доктор філософії, доцент (м. Асунсьйон, Парагвай); Міхал Сарновський, доктор габілітований, професор (м. Вроцлав, Республіка Польща); Мар'ян Скаб, доктор філологічних наук, професор (м. Чернівці, Україна).

Редакційна колегія: Алла Архангельська, доктор філологічних наук, професор (м. Оломоуц, Чеська Республіка); Юлія Голоцукова, кандидат філологічних наук, доцент (м. Маріуполь, Україна); Ілля Данилюк, кандидат філологічних наук, доцент (вебрeдактор) (м. Вінниця, Україна); Ірина Домрачева, кандидат філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Анатолій Загнітко, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України (заступник головного редактора) (м. Вінниця, Україна); Мілена Іванович, доктор габілітований, професор (м. Белград, Республіка Сербія); Олександр Кіклевич, доктор філологічних наук, професор (м. Ольштин, Республіка Польща); Наталя Кобченко, доктор філологічних наук, доцент (м. Київ, Україна); Людмила Коваль, доктор філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Тетяна Космеда, доктор філологічних наук, професор (м. Познань, Республіка Польща); Елла Кравченко, доктор філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Жанна Краснобаєва-Чорна, доктор філологічних наук, професор (головний редактор) (м. Вінниця, Україна); Костянтин Мізін, доктор філологічних наук, професор (м. Переяслав, Україна); Мотокі Номаті, доктор філологічних наук, професор (м. Хокайдо, Японська Держава); Мар'яна Оленяк, кандидат філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Ганна Ситар, доктор філологічних наук, доцент (м. Вінниця, Україна); Пшемислав Юзвікевич, доктор габілітований, професор (м. Вроцлав, Республіка Польща).

Рецензенти:

Біскуп І. П., доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки);

Грецьук В. В., доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника);

Олексенко В. П., доктор філологічних наук, професор (Херсонський державний університет).

Видання затверджене Міністерством освіти і науки України як фахове («Перелік № 1 наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» // Бюлетень ВАК України. 1999. № 4); («Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» // Бюлетень ВАК України. 2009. № 12; затверджено постановою президії ВАК України від 18.11.2009 р. № 1-05/5; Наказ № 515 МОН України від 16.05.2016 р.); категорія «Б» (Наказ Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020). Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серії КВ № 22549-12449ПР від 20.02.2017 року.

Затверджено до друку Вченою радою Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 4 від 30 жовтня 2020 р.).

Засновник: Донецький національний університет імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Використання матеріалів серії «Лінгвістичні студії Linguistic Studies» передбачає обов'язкове покликання на них.

Офіційний сайт збірника: <http://www.linguisticstudies.org/>.

Л 59 **Лінгвістичні студії Linguistic Studies:** зб. наук. праць / Донецький національний університет імені Василя Стуса; гол. ред. Ж. Краснобаєва-Чорна. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2020. Вип. 40: У 2-х т. Т. 1. 216 с.

Print ISSN 1815-3070
Online ISSN: 2308-0019
ISBN 966-7277-88-7

Розглянуто актуальні проблеми теорії мови, з'ясовано напрями еволюції морфологічних і синтаксичних категорій, визначено актуальні проблеми зіставно-типологічного вивчення мов, а також лінгвістики тексту, дискурсології й дискурс-аналізу, встановлено особливості функційної семантики фразеологічних і лексичних одиниць, окреслено особливості розвитку етнолінгвістики, лінгвокультурології та ономастики, висвітлено напрями прикладної лінгвістики, висловлена оцінка актуальності та значущості нових лінгвістичних праць.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів-філологів.

УДК 801.808.804.807

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE
VASYL' STUS DONETSK NATIONAL
UNIVERSITY

**LINHVISTYCHNI STUDIYI
LINGUISTIC STUDIES**

INTERNATIONAL COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

The collection was established in 1994

Volume 40
Part 1

Vinnytsia Vasyl' Stus DonNU 2020

Editorial Council: Larysa Azarova, Doctor of Philology, Professor (Vinnytsia, Ukraine); Floriy Batsevych, Doctor of Philology, Professor (Lviv, Ukraine); Alesh Brandner, Doctor of Philology, Professor (Brno, Czech Republic); Kateryna Horodenska, Doctor of Philology, Professor (Kyiv, Ukraine); Nataliia Ivanytska, Doctor of Philology, Professor (Vinnytsia, Ukraine); Olena Karpenko, Doctor of Philology, Professor (Odesa, Ukraine); Maria Koniushkevich, Doctor of Philology, Professor (Grodno, Republic of Belarus); Iryna Kochan, Doctor of Philology, Professor (Lviv, Ukraine); Anatoliy Moysiienko, Doctor of Philology, Professor (Kyiv, Ukraine); Larysa Pisarek, Doctor of Philology, Professor (Wroclaw, Republic of Poland); Lyudmyla Popovych, Doctor of Philology, Professor (Belgrade, Republic of Serbia); Anatoliy Prykhodko, Doctor of Philology, Professor (Zaporizhzhia, Ukraine); Igor Protsenko, Doctor of Philosophy, Associate Professor (Asunción, Republic of Paraguay); Michal Sarnowski, Doctor of Philology, Professor (Wroclaw, Republic of Poland); Marjan Skab, Doctor of Philology, Professor (Chernivtsi, Ukraine).

Editorial Board: Alla Arkhanhelska, Doctor of Philology, Professor (Olomouc, Czech Republic); Yuliia Holotsukova, Candidate of Philology, Associate Professor (Mariupol, Ukraine); Ilyia Danyiuk, Candidate of Philology, Associate Professor (Web Editor) (Vinnytsia, Ukraine); Iryna Domracheva, Candidate of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Anatoliy Zahnitko, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine (Deputy of Editor-in-Chief) (Vinnytsia, Ukraine); Milena Ivanovych, Doctor of Philology, Associate Professor (Belgrade, Republic of Serbia); Oleksandr Kiklevych, Doctor of Philology, Professor (Olsztyn, Republic of Poland); Natalia Kobchenko, Doctor of Philology, Associate Professor (Kyiv, Ukraine); Liudmyla Koval, Doctor of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Tetiana Kosmeda, Doctor of Philology, Professor (Poznan, Republic of Poland); Ella Kravchenko, Doctor of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Zhanna Krasnobaieva-Chorna, Doctor of Philology, Professor (Editor-in-Chief) (Vinnytsia, Ukraine); Kostiantyn Mizin, Doctor of Philology, Professor (Pereiaslav, Ukraine); Motoki Nomachi, Doctor of Philology, Professor (Hokkaido, Japan); Marjana Oleniak, Candidate of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Hanna Sytar, Doctor of Philology, Associate Professor (Vinnytsia, Ukraine); Przemysław Józwickiewicz, Doctor of Philology, Associate Professor (Wroclaw, Republic of Poland).

Reviewers:

Biskub I., Doctor of Philology, Professor (Lesya Ukrainka Volyn National University);
Greshchuk V., Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University);
Oleksenko V., Doctor of Philology, Professor (Kherson State University).

Publication is approved by HAC of Ukraine as a special ("The List No 1 of Ukrainian Scientific Special Publications, in Which the Results of PhD and Doctoral Theses May Be Published" // Bulletin of HAC of Ukraine. 1999. No 4); ("The List of Ukrainian Scientific Special Publications, in Which the Results of PhD and Doctoral Theses May Be Published" // Bulletin of HAC of Ukraine. 2009. No 12; approved by the Resolution of the Presidium of HAC of Ukraine No 1-05/5 dated 18.11.2009; Decree No 515 of MES of Ukraine dated 16.05.2016); Category "B" (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 409 of 17.03.2020). Certificate of State Registration of Printing Mass Media of Series KB № 22549-12449IIP dated 20.02.2017. The collection was approved for publication by the Academic Council of Vasyl' Stus Donetsk National University (Proceedings No 4 dated October 30th, 2020).

Founder: Vasyl' Stus Donetsk National University of MES of Ukraine.

At use the materials of the series reference to "Linhvistychni Studiyi Linguistic Studies" is obligatory.

Official website of the Collection: <http://www.linguisticstudies.org/>.

ЛІ 59 **Linhvistychni Studiyi Linguistic Studies** : collection of scientific papers / Vasyl' Stus Donetsk National University; Ed. by Zh. Krasnobaieva-Chorna. Vinnytsia : Vasyl' Stus Donetsk National University, 2020. Vol. 40: In 2 p. P. 1. 216 pp.

Print ISSN 1815-3070
Online ISSN: 2308-0019
ISBN 966-7277-88-7

The collection considers current issues of the theory of language, ascertains the tendencies of evolution of morphological and syntactic categories, identifies the topical issues of comparative-typological study of languages, as well as text linguistics, discourse studies, and discourse analysis, determines the peculiarities of functional semantics of lexical and phraseological units, outlines the features of ethnolinguistics, linguoculturology, and onomastics, highlights the areas of applied linguistics, denotes the evaluation of relevance and importance of recent linguistic works.

The collection is intended for scientists, lecturers, post-graduate students and students-philologists.

UDC 801.808.804.807

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I Теорія мови	7
<i>Куньч Зоряна</i> . Питання дотримання норм позиційного чергування у//в у навчальній літературі 60-х років ХХ ст.	7
РОЗДІЛ II Актуальні проблеми морфології	19
<i>Дарчук Наталія</i> . Категорія особи в поетичних текстах Лесі Українки.....	19
<i>Іванович Мілена</i> . Сингулятиви у сучасній українській мові.....	36
РОЗДІЛ III Теоретичні питання синтаксису	50
<i>Боровська Олена</i> . Рго-суб'єкт німецьких participialних клауз у синтаксичній ролі ад'юнкта.....	50
<i>Ситар Ганна</i> . Особливості реалізації фразеологізованих речень у творах Богдана Лепкого ...	64
РОЗДІЛ IV Функційна семантика лексичних і фразеологічних одиниць	81
<i>Сулима Олеся</i> . Структура семантичного поля процесуальності в українській мові	81
РОЗДІЛ V Проблеми лінгвістики тексту, дискурсології, когнітивної лінгвістики	93
<i>Грещук Василь</i> . Словотвір і суб'єктивна модальність тексту	93
<i>Залужна Ольга, Холодюк Олександра</i> . Семантичні та прагмасемантичні особливості спонукальних висловлювань в англійськомовному публіцистичному дискурсі (на матеріалі заголовків статей онлайн версії The Guardian).....	101
<i>Ковалевська Анастасія</i> . Українська політична реклама: аналіз стратегій реалізації сугестивності.....	112
РОЗДІЛ VI Лінгвогеографія, соціолінгвістика, ономастика й термінологія: актуальні підходи, категорії та аспекти	122
<i>Вільчинська Тетяна</i> . Антропоніми як маркер ідіостилю письменника в публіцистичних текстах.....	122
<i>Дащенко Наталія</i> . Кількісні параметри питомих і запозичених термінів у галузі журналістики.....	130
<i>Іщук Наталія, Неголюк Юлія</i> . Переклад англійської безеквівалентної економічної лексики на українську мову.....	140
<i>Костюк Юлія</i> . Суспільно-політична неолексика в Інтернет-комунікації: структурно-функційний аспект.....	153
<i>Кравченко Елла</i> . Досвід створення словника власних імен поетичних текстів (на матеріалі творчості Василя Стуса).....	165
<i>Кравченко Елла, Карабахян Аїда</i> . Інтерлінгвальні котоніми у публіцистичному тексті.....	177
РОЗДІЛ VII Прикладна лінгвістика: напрями й аспекти дослідження	186
<i>Загнітко Анатолій, Краснобаєва-Чорна Жанна</i> . Актуальні виміри організації наукового лінгвістичного середовища: досвід, практика, модифікація.	186
РОЗДІЛ VIII Хроніки / Рецензії й анотації	199
<i>Загнітко Анатолій, Манакин Володимир</i> . Лінгвістичний погляд на вираження простору: внутрішньореченнєві поширювачі	199
<i>Загнітко Анатолій</i> . Східностепові говірки на мапах	202
<i>Стишов Олександр</i> . Мовний простір номінацій жінки	204
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	209
ВІДОМОСТІ ПРО РЕЦЕНЗЕНТІВ	212

CONTENTS

SECTION I Theory of Language	7
<i>Kunch Zoriana</i> . The Question of Compliance with the Standards of Positional Alternation of y/b in the Educational Literature of the Sixties of the 20 th Century	7
SECTION II Current Issues of Morphology	19
<i>Darchuk Natalia</i> . The Category of Person in Poetry of Lesia Ukrainka	19
<i>Ivanović Milena</i> . On Singulatives in Contemporary Ukrainian Language	36
SECTION III Theoretical Issues of Syntax	50
<i>Borovska Olena</i> . PRO-subject of the German Participle Clauses in the Syntactic Role of Adjunct ...	50
<i>Sytar Hanna</i> . The Realization Peculiarities of Syntactic Idioms Models in Bohdan Lepkyi's Works	64
SECTION IV Functional Semantics of Lexical and Phraseological Units	81
<i>Sulyma Olesya</i> . Structure of the Semantic Field of Procedurality in the Ukrainian Language	81
SECTION V Issues of Text Linguistics, Discourse Studies, and Cognitive Linguistics	93
<i>Greshchuk Vasyl</i> . Word Formation and Subjective Modality of the Text	93
<i>Zaluzhna Olha, Kholodiuk Oleksandra</i> . Grammatic and Pragmasemantic Features of Inducement Utterances in English-speaking Media Discourse (Based on Headlines in the Guardian On-Line Version)	101
<i>Kovalevska Anastasia</i> . Ukraine's Political Advertisement: Suggestion Realization Strategies Analysis	112
SECTION VI Linguogeography, Sociolinguistics, Onomastics, and Terminology: Current Approaches, Categories, and Aspects	122
<i>Vilchynska Tetiana</i> . Anthroponyms as a Marker of a Writer's Idiosyncrasy in Journalistic Texts (to the 115 th Anniversary of Ulas Samchuk's Birth)	122
<i>Dashchenko Nataliia</i> . Quantitative Parameters of Specific and Borrowed Terms in the Journalism Industry	130
<i>Ishchuk Nataliia, Neholiuk Yuliia</i> . Translating English Non-Equivalent Economic Lexis into Ukrainian	140
<i>Kostiuk Yuliia</i> . New Socio-Political Vocabulary in Internet-Communication: Structure and Functioning	153
<i>Kravchenko Ella</i> . The Experience of Creating a Dictionary of Proper Names from Poetic Texts (Based on the Works by Vasyl' Stus)	165
<i>Kravchenko Ella, Karabakhtsyan Aida</i> . Interlingual Cotonyms in a Journalistic Text	177
SECTION VII Applied Linguistics: Trends and Aspects of Studies	186
<i>Zahnitko Anatoliy, Krasnobaieva-Chorna Zhanna</i> . Actual Dimensions of the Organisation of the Scientific Linguistic Environment: Experience, Practice, Modification	186
SECTION VIII Chronicles / Reviews and Summaries	199
<i>Zahnitko Anatoliy, Manakin Volodymyr</i> . Linguistic View on the Expression of Space: In-Sentence Distributors	199
<i>Zahnitko Anatoliy</i> . East-Steppe Ukrainian Dialects on Maps	202
<i>Styshov Oleksandr</i> . Linguistic Space of Women's Nominations	204
CONTRIBUTING AUTHORS	209
CONTRIBUTING REVIEWERS	212

РОЗДІЛ VIII. ХРОНІКИ / РЕЦЕНЗІЇ Й АНОТАЦІЇ

ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ВИРАЖЕННЯ ПРОСТОРУ: ВНУТРІШНЬОРЕЧЕННЄВІ ПОШИРЮВАЧІ

Рецензія на монографію: *Степаненко М. Просторові поширювачі у структурі простого речення. 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: ПП «Астроя», 2020. 576 с.*

DOI 10.31558/1815-3070.2020.40.1.17

УДК 811.161.2:81'367.332.1/3

Рецензована монографія Миколи Степаненка вчергове актуалізує значущу проблему сучасної лінгвістичної науки – дослідження внутрішньореченнєвої структури з урахуванням особливостей її розширення з потенційним ресурсом номінування ситуації і/чи ситуацій. Досвідченому читачеві пропонується розширений варіант попереднього студіювання, істотно доопрацьованого й поглибленого. Напевно, не зовсім доречно говорити про варіант дослідження, оскільки в ньому істотно посилено фактичний матеріал, теоретичні узагальнення, систематизування й кваліфікування досліджуваних утворень із наявними просторовими поширювачами.

Уже у вступних заувагах («Передмова», с. 3–6) автор наголошує, що в «царині синтаксису речення змагалися логіки і психологи» (с. 3), оскільки речення є аперцепцією людських почуттів (О. Потебня), реалізацією людської думки (А. Арно, К. Лансло, К. Тимченко), виявом гречності у спілкуванні (З. Клеменевич), лінійним розгортанням інтенцій дієслівного предиката та ін.

Перше видання рецензованої монографії (Просторові поширювачі у структурі простого речення. Полтава: АСМІ, 2004. 463 с. (<https://cutt.ly/hfI2zej>)) знайшло відгук у наукових колах, що мотивовано актуальністю розглянутої проблеми й зосередженням уваги на встановленні, як констатовано в анотації, усіх можливих у сучасній українській мові диференціювань значень загального плану змісту «носій процесуальної ознаки + процесуальна ознака + просторові межі реалізації процесуальної ознаки» та формально-граматичних засобів репрезентації з'ясованих значень на рівні речень структурної схеми $S + P + Adv\ loc$ із послідовним виявом ознаки внутрішньої системної організації простих речень з локативним типом детермінації.

Аналізована монографія «Просторові поширювачі у структурі простого речення» містить передмову (сс. 3–7), чотири основні розділи (сс. 7–489), висновки (сс. 490–501), список використаної літератури (сс. 502–549), список використаних джерел та їх умовних скорочень (сс. 550–570), а також перелік умовних скорочень (сс. 571–572).

Перший розділ «Теоретичні засади дослідження» (сс. 7–50) містить авторське тлумачення поняття структурної схеми речення з диференціюванням вузького та широкого її розуміння, кваліфікацію авто- й синсемантичності дієслів-

ного предиката з їхнім фокусуванням на валентну структуру речення, що стає опертям для розгляду префіксальної і/чи безпрефіксної будови дієслівного предиката з проєкцією на реченнево-валентну структуру. Цілком логічним постає аналіз статусу категорії локативності в семантичній структурі речення із простеженням взаємодії її основних і/чи неосновних складників із категорією часу. У цьому вимірі цікавим постає розгляд складників категорії простору в їх структурованні за чотиривимірністю, з одного боку, й диференціюванням таких складників за їх регулярністю у внутрішньореченнєвій структурі як специфікаторів і модифікаторів. Адже відомо, що поза простором і часом будь-яке реченнєве утворення не може реалізуватися. Очевидно, заявлений аспект належить до перспективних і таких, що мають опрацьовуватися спеціально із зосередженням уваги на відповідних векторах і площинах.

У другому розділі «Взаємодія формально-граматичної й семантичної валентності у структурі речень із локативно-директивними поширювачами» (сс. 51–265) концентровано розкрито особливості речень структурної субмоделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [dir: start] як репрезентантів значення «носій процесуальної ознаки + процесуальна ознака + напрям реалізації процесуальної ознаки: вихідний пункт руху», у зв'язку з чим заторкнуто питання про диференційовані значення загальної семантики «напряму руху» й формально-граматичні засоби їх реалізації у продукуванні структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [dir: start], що зумовило потребу окремого детального аналізу речень полісемантичної та речень моносемантичної структури. Відповідно схарактеризовані речення структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [dir: fin] як репрезентанти значення «носій процесуальної ознаки + процесуальна ознака + напрям реалізації процесуальної ознаки: кінцевий пункт руху» з виявом особливостей речень полісемантичних та речень моносемантичної структур цього різновиду, а також прокоментовані диференційовані значення загальної семантики «напряму руху: кінцевий пункт руху у співвідносності з формально-граматичними засобами їх реалізації у реченнево-структурних моделях Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [dir: fin]. Завершує розділ дослідження речень структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [dir: fin] як репрезентантів значення «носій процесуальної ознаки + процесуальна ознака + напрям реалізації процесуальної ознаки» (сс. 251–260).

Окремо скваліфікована валентна структура речень із локативно-транзитивними поширювачами (третій розділ, сс. 266–334). За моделлю структурування другого розділу дослідження локативно-транзитивних внутрішньореченнєвих поширювачів розділ розпочато зі з'ясування речень структурних моделей моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [trans] як репрезентантів значення «носій процесуальної ознаки + процесуальна ознака + шлях реалізації процесуальної ознаки», для чого схарактеризовані диференційовані значення загальної семантики «шлях руху» у їх співвідносності з формально-граматичними засобами реалізації в реченнєвих структурах моделей Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [trans] і Sub + Paed + Adv [Nx] loc [trans], що згодом конкретизовано в розгляді таких речень моносемантичної та речень полісемантичної структур. Окремо досліджені ре-

чення структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [trans] як репрезентанти значення «носії процесуальної ознаки + процесуальна ознака + шлях реалізації процесуальної ознаки», де, за твердженням М. Степаненка, наприклад, «сфера вживання речень із валентною рамкою Prate + Adv [Ad (сюдою, тудою, кудю)] loc [trans] обмежена розмовним мовленням» (с. 329). Доповнює загальну картину послідовного дослідження аналізованих структур диференціювання авто- і синсемантичних локативних поширювачів із виявом ступеня їх впливу на субстанційну інформацію реченнєвих структур та маркування їх вияву у право- і/чи лівобічній валентнозумовленій позиції. До цього прилягає також питання діагностування обов'язкової і/чи необов'язкової, регулярної і/чи нерегулярної реалізації таких поширювачів, ступеня закріплення похідних реченнєвих утворень за тими чи тими дискурсивними мовносоціумними практиками, що, очевидно, потрібно віднести до перспектив дослідження. Хоча окремі виміри таких практик заторкнуті з діагностуванням усталення нормативності окремих складників просторових поширювачів (прийменниково-аналітичних морфем, прислівникових одиниць та ін.).

Розділ четвертий «Роль формально-граматичної й семантичної валентності у формуванні речень із локативно-статичним поширювачем» (сс. 335–489) охоплює ґрунтовний аналіз речень структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [stat] як репрезентантів значення «носії процесуальної ознаки + процесуальна ознака + місце реалізації процесуальної ознаки» (сс. 335–476) зі встановленням особливостей реалізації диференційованих значень загальної семантики «місце дії» та формально-граматичних засобів їх реалізації у реченнях структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [stat] та концентрованим простеженням специфіки моно- та полісемантичної структур такого зразка речень. Окремо описані речення структурної моделі Sub + Paed + Adv [prep + Nx] loc [stat] як репрезентанти значення «носії процесуальної ознаки + процесуальна ознака + місце реалізації процесуальної ознаки».

Висновкові міркування автора повністю узагальнюють ґрунтовний аналіз просторових поширювачів у структурі простого речення із простеженням тенденцій і напрямів особливостей їх право- й лівобічного вияву в межах реченнєвої структури, а також концентрування уваги на внутрішньомовних чинниках нормативного маркування таких поширювачів із диференціюванням загальномовних, діалектних та ін. Твердження про те, що «У синтаксичній структурі сучасної української мови одну з функційних підсистем утворюють речення з просторовими відношеннями. Її системність базована на традиційному взаємозв'язку формально-граматичних і семантичних ознак» (с. 501) цілком мотивоване й впливає із послідовного резюмування автора в текстовому просторі першого – четвертого розділів монографії. А загалом «Просторові відношення поряд з об'єктними та іншими обставинними відношеннями, зокрема часовими і причиновими, постають як один із найважливіших фрагментів в організації синтаксичного ладу мови» (с. 501), оскільки такі відношення належать до універсальних і виявлюваних у той чи той спосіб у різних мовах. Нерівнорядність просторових поширювачів не викликає сумнівів, оскільки саме просторова рамка визначає закономір-

ність номінації тієї чи тієї ситуації, нанизування ситуацій у полісемантичній реченнєвій структурі, що й цілком відбиває сутність номінативно-екзистенційного простору реченнєвої структури.

За умови перевидання надзвичайно цікавого й важливого рецензованого дослідження можна побажати доповнити його термінологічним індексом та індексом цитованих та згадуваних авторів наукових праць і використаних джерел фактичного матеріалу.

Рецензована монографія М. Степаненка є актуальна за проблематикою, викінчена за структурою, надзвичайно ємна за кількістю охопленого й належним чином проаналізованого фактичного матеріалу, рівнем теоретичного осмислення надзвичайно складної проблеми. Вихід у науковий простір такого рівня дослідження розширює загальне розуміння граматичного ладу сучасної української мови, закономірностей співвідносності в її системі субстанційних і предикатних величин, розуміння багатства й колоритності реченнєвих утворень ядрового й похідного характеру.

Анатолій Загнітко, Володимир Манакін

СХІДНОСТЕПОВІ УКРАЇНСЬКІ ГОВІРКИ НА МАПАХ

Рецензія на дослідження: *Клименко Н.Б. Атлас побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донеччини. Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2020. 200 с.*

DOI 10.31558/1815-3070.2020.40.1.18

УДК 811.161.2 (477.62)

У сучасному науковому лінгвістичному просторі укладання атласів та їх оприлюднення не належить до активно опрацьовуваних, хоча їх значущість важко переоцінити, оскільки вони не лише висвітлюють загальне тло поширення відповідних мовних явищ, а й подають їх якісний, функційний та кількісний виміри. Рецензований атлас свідчить про значний обсяг виконаної роботи, що охоплює не одне десятиліття. Більше того, аналізований атлас не міг постати без самовідданості його авторки лінгвістичній справі. Пригадуються численні розмови, круглі столи, дискусії щодо упорядкування величезного матеріалу з обстеження українських східностепових говірок. Н.Б. Клименко підтримала ідею та слала одним із найактивніших реалізаторів створення першої в слов'янському лінгвістичному світі хрестоматії українських східностепових говірок, що здобула високу оцінку з-поміж авторитетних науковців, а також молодих дослідників діалектології, аспірантів і магістрантів. А згодом Н.Б. Клименко разом із іншими колегами ініціювала створення словника українських східностепових говірок Донеччини, перший випуск якого засвідчив прагнення подати цілісну лексичну картину цих. Роботу над наступними випусками словника українських східностепових говірок Донеччини на кафедрі української мови та прикладної лінгвістики Донецького національного університету, на жаль, перервали відомі

події 2014 року, через які було втрачено значну частину фонду – картотеку, численні записи, паперові карти та багато іншого. Тому сформування цілісного атласу словника українських східностепових говірок Донеччини підтверджує тяглість діалектологічної традиції донецьких науковців і відображає високу відданість справі самої дослідниці Н.Б. Клименко.

Аналізований атлас побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донеччини постає належним чином структурований, охоплюючи Передмову, в якій висвітлено загальне тло усіх наукових студіювань, що присвячені обстежуваному говірковому ландшафту. А також розгляд нинішнього районного адміністрування Донецької області, що уможлиблює чітку картографічну локалізацію висвітлюваних лексем. Індекс обстежених населених пунктів Донецької області містить 110 населених пунктів, що рівномірно й достатньо охоплюють увесь простір Донеччини, що легко простежити на матеріалі алфавітного списку обстежених населених пунктів Донецької області.

Значущість обстежуваного простору можна вважати унікальним (подібно до Атласу М. Кушмет-Бадаммер), оскільки значна частина з них сьогодні не лише не доступна для аналізу, а й, певною мірою, втрачена. У цьому разі можна лише подякувати дослідниці за збереження матеріалу та належне його лінгвогеографічне опрацювання. Про ґрунтовність рецензованого атласу свідчить індекс картографованих лексем з опертям на відповідні карти атласу, реалізацією їх фонетичного портрету. Подібна репрезентація уможлиблює встановлення функційного статусу певних ареалів тих чи тих лексем, визначення їхніх зв'язків і под. У наведеному Списку літератури повністю репрезентовані актуальні студіювання східностепових українських говірок Донеччини. Наявні тут також дві наукові праці Кушмет-Бадаммер М. С. (Діалектологічний портрет Донеччини: кінець 2014 р. (сільськогосподарська лексика). Тернопіль: Крок, 2017. 260 с.; Кушмет-Бадаммер М. С. Атлас сільськогосподарської лексики східностепових говірок Донеччини. Тернопіль: Крок, 2017. 204 с. : карти). Заявлені дослідження виконані під керівництвом Н.Б. Клименко.

Насамкінець потрібно наголосити на тому, що подібні дослідження завжди мають опертям численні студіювання відповідних наукових шкіл, наукових напрямів, а також відданість авторів чітко окресленим проблемам. Підтвердженням цьому є численні наукові статті, словники та інше Н.Б. Клименко, її організаційна робота, що була зорієнтована на проведення декількох всеукраїнських конкурсів студентських науково-дослідних робіт із діалектології.

Структура атласу побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донеччини, цілком мотивована симетрія складників, їх змістове наповнення, достатня репрезентативність обстежуваного матеріалу підтверджують актуальність і значущість рецензованої праці, функційне навантаження якої в сучасному науковому просторі важко переоцінити.

Анатолій Загнітко